

УДК 338.48:339.923:061.1ЄС

Т. О. Зінчук,

д. е. н., професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин
та європейської інтеграції, Поліський національний університетORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5143-2394>

О. Д. Ковальчук,

к. е. н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин
та європейської інтеграції, Поліський національний університетORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7799-3157>

DOI: 10.32702/2306-6792.2023.3-4.105

АДАПТАЦІЯ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ ДО ЗАСАД ПОЛІТИКИ ЗГУРТУВАННЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ПРАКТИКИ ЄС

T. Zinchuk,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of International
Economic Relations and European Integration, Polissia National University

O. Kovalchuk,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of International
Economic Relations and European Integration, Polissia National University

ADAPTATION OF TOURISM BUSINESS TO THE PRINCIPLES OF COHESION POLICY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT: EU PRACTICES

У науковій статті окреслена проблема організації і розповсюдження туристичного бізнесу під впливом об'єктивних мотивів глобалізаційного характеру і викликів пандемії та російської агресії. Висвітлено сучасні тенденції розвитку сфери туристичних послуг з посиленням акценту на принади туризму на сільських територіях. Здійснено дослідження дефініцій і особливостей прояву таких видів туризму як аграрний туризм, сільський та екотуризм, які формують позитивний туристичний імідж сільської місцевості, відповідають Цілям сталого розвитку і основним завданням політики згуртування ЄС. Проаналізовано стратегічні пріоритети туристичної індустрії, яка набуває рис урбаністичності та спрямована на максимальну інтеграцію з малими містами та їх околицями, створення та поширення новачин туристичних продуктів. На основі існуючих підходів та цілей європейської політики згуртування визначено напрями взаємовпливу та взаємозв'язку між туристичним бізнесом та мінімізацією критичних диспропорцій в соціально-економічному розвитку регіонів ЄС.

The scientific paper discusses the problem of setting up and doing a tourism business while being affected by objective motives of a globalization nature, the challenges of the pandemic, and Russian aggression. Contemporary trends in the development of tourist services were highlighted, with a greater focus on the appeals of tourism in rural areas. The definitions and features of the manifestation of such types of tourism as agritourism, rural tourism, and ecotourism, which contribute to a positive tourist image of rural areas and are in line with the Sustainable Development Goals and the main tasks of the EU Cohesion Policy, were studied. The article highlights ecological tourism as a separate segment, which is identified at the international level with the concept of "sustainable tourism". The advantages of sustainable tourism optimize the needs and prospects of the future development of the tourist services market. The economic effects of strategic goals in tourism eco-business are indicated. The authors substantiated the current trends of the EU member-states tourism business development, which were formed under the influence of the latest global challenges of globalization and the COVID19 pandemic. Among the serious problems affecting the process of tourist mobility, the problem of population aging in Europe is considered. Accordingly, the article reviews European practices regarding innovative developments in the field of tourism for people with special needs.

The strategic priorities of the tourism industry, which acquires urban features and strives for maximum integration with small towns and their surroundings, and the creation and distribution of cutting-edge tourist products, were examined. Based on the existing approaches and objectives of the EU Cohesion Policy, the directions of mutual influence and interconnection between the tourism business and the minimization of critical disparities in the socioeconomic development of EU regions were determined.

Ключові слова: аграрний туризм, глобалізація, екотуризм, сільський туризм, сталий розвиток, туристичні послуги, політика згуртування ЄС.

Key words: agritourism, globalization, ecotourism, rural tourism, sustainable development, tourist services, EU Cohesion Policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Економічний вплив кризи, спричинений багатьма викликами й погрозами глобалізаційного характеру (посилення майнової нерівності серед країн світу, поглиблення диспропорцій у розвитку національних економік, поляризація багатства і бідності, зростання безробіття, прояви соціальної нестабільності через посилення міжнародної міграції, затяжний характер російсько-української війни, зменшення ролі національних ринків) та наслідками COVID-19, призвели до суттєвих соціально-економічних і біологічних втрат на планеті і окремих регіонах, зокрема ЄС. Жодна країна-член ЄС не уникла від руйнівного прояву пандемії, а економіка окремих країн (Данії, Іспанії, Мальти, Фінляндії) відчула у період 2019-2020 рр. скорочення ВВП. Туристична галузь в ЄС історично вважається високорозвиненою, визначальною у створенні ВВП та підвищенні рівня конкурентоспроможності економіки, а також виступає важливим чинником подолання існуючих регіональних диспропорцій. В умовах постіндустріального суспільства формат туристичного бізнесу набуває масштабності, оскільки з'являються можливості покращення добробуту населення і досягнення інвестиційної привабливості регіонів. Водночас, обмеження на життєвонеобхідний процес пересування населення всередині та за межами країнам-членів ЄС, з одного боку, призвели до фактичної зупинки туристичного бізнесу, гальмування темпів виконання Цілей сталого розвитку, з іншого боку, посилює реалізацію виконання основних стратегій європейської політики згуртування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Розвиток туристичного бізнесу в контексті вирішення організаційних, соціально-економічних, екологічних, культурно-гуманітарних

проблем розглядається у працях вітчизняних вчених, зокрема таких, як Юхновською Ю.О. [10], Юськів Б.М. [11], Мірошник Р.О., Щир І.В. [5]; значення інноваційної складової в сфері туризму розкрито в науковому дослідженні Кампова Н.С., Медвідь Л.І., Касинець О.В., Махлинець С.С. [3]; особливості конкуренції в сфері туризму та отримання синергетичного ефекту конкурентоспроможності туристичної системи розглядається Трегубовим О.С. [9], забезпечення інвестиційної привабливості регіонів за рахунок надання широкого різноманіття туристичних послуг обґрунтовується в науковій статті Степанової А.А. та Давидової О.Г. [8]; концептуальні засади сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери та узагальнення світового досвіду визначено групою вчених Павліхи Н.В., Цимбалюк І.О., Савчук А.Ю. [6]. З огляду на процеси глобалізації та європейської інтеграції роль туристичного бізнесу оцінено Юхновською Ю.О. [10] та Довгалю О.А. і Казаковою Н. А. [1]; зв'язок між трудовою міграцією та глобалізацією, досвід формування і реалізації міграційної політики в ЄС проаналізовано Юськівом Б.М. [11]. Дослідженню пріоритетів розвитку туристичної галузі в ЄС, сталому розвитку європейського туризму, спрямованому на підтримку пріоритетних сфер соціально-економічних та екологічних перетворень присвятили свої праці Лебедів І.В. [4], Краєвська О. і Присяжнюк Ю. [2] та інші.

Туристична галузь ЄС з позиції її місця і ролі в політиці згуртування набуває свого нового значення та потребує дослідження як рушійна сила для вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів, які суттєво різняться за основними економічними показниками, у тому числі за рівнем і якістю життя. Проблеми регіонального відновлення та відбудови економіки України перебувають лише у фазі початкового дослідження, водночас, набуватимуть особливої ваги у повоєнний період, що викли-

кає необхідність освоєння та пристосування у процесі інтеграції до найкращих європейських практик організації туристичного бізнесу.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Мета дослідження — аналіз сучасних напрямів розвитку туристичного бізнесу в ЄС у взаємозв'язку з пріоритетами формування та реалізації політики згуртування і сталого розвитку й обґрунтування рекомендацій щодо адаптації туристичної галузі до регіональних потреб, зумовила постановку таких завдань:

- оцінка сучасних умов для розвитку європейського туристичного бізнесу;
- визначення різниці у дефініціях "сільський", "аграрний", "екологічний" туризм та напрямках реалізації відповідних видів туристичних послуг;
- виявлення сучасних тенденцій у розвитку туризму, які сприятимуть вирівнюванню соціально-економічного розвитку регіонів ЄС;
- дослідження методик оцінки ефективності туристичного бізнесу;
- аналіз основних ризиків туристичного бізнесу внаслідок пандемії COVID — 19 та російської агресії;
- обґрунтування пріоритетів розвитку туристичного бізнесу в умовах урбанізації;
- ототожнення цілей екологічного туризму з Цілями сталого розвитку та завданнями політики згуртування.

Досягненню мети та виконанню поставлених завдань слугувала сукупність методів наукових досліджень (монографічного, аналітичного, логіки, абстрагування, статистичного), які зорієнтували на формування висновків щодо стратегічних напрямів розвитку туристичного бізнесу у відповідності до пріоритетів політики згуртування ЄС.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Європейська сфера туристичних послуг протягом усього існування ЄС, з середини минулого століття, є ключовим сектором економіки та найбільшим сегментом єдиного європейського ринку. На відміну від інших галузевих секторів, туризм інтегрує практично всі інші галузі: соціально-економічну, екологічну, освітню, медичну, культурну, що формує його складний характер як соціально-економічної системи невиробничої сфери [10, с. 148]. Як головний туристичний центр ХХІ-го століття, ЄС стає все доступнішим і максимально відкритим для значної кількості туристів. З урахуванням загальної чисельності подорожуючих Європою, п'ять країн-членів ЄС увійшли до списку

десяти найпривабливіших країн світу [17]. Індустрія європейського туризму за підсумками 2015 р. продемонструвала значну кількість подорожей — 1,72 млрд; гостей ночей — 5,985 млрд, доходів ЄС — 408,306 млрд євро [20]. Ключову роль у формуванні доданої вартості туризму відіграють такі країни, як Франція, вміст якої у ВВП становить 8,1%, частка туризму коливається від 2,7% до 3% у Литві, від 2,1% у Румунії, до 10,9% у Хорватії [16, с. 1414]. Взагалі, результати економік країн-членів ЄС демонструють високий рівень неоднорідності частки туризму у ВВП, особливо в еру COVID-19, що критично обговорюється в наукових дискусіях [14]. Охоплення всіх країн-членів ЄС пандемією COVID-19 та російське вторгнення в Україну створило проблему в туристичній галузі у період 2019—2022 рр., яка опинилася у невизначених умовах функціонування, що негативно вплинуло на зміну пріоритетів в економіці ЄС та політиці згуртування.

Пандемія COVID-19 та розповсюдження на всі країни світу карантинів стали прямим негативним впливом на обмеження руху туристів та непрямим впливом на зменшення наявних доходів під час пов'язаної з цією ситуацією економічної турбулентності. Сьогодні, навіть не існує чітких прогнозів напрямів компенсації збитків, отриманих від втрат, які зазнали і зазнають суб'єкти туристичний бізнесу. Крім того, COVID-19 дав багато уроків на кшталт того, що твердження "туризм — це стійка галузь" не діє у випадку пандемії, від чого постраждала економіка високорозвинених країн. Водночас, зростання невизначеності під час війни, яке продовжується, може стримати приватні інвестиції в туристичному секторі та змінити заощадливу поведінку населення, яке виступає споживачем туристичних послуг. Розроблені прогнози менш оптимістичного характеру свідчать про те, що війна призведе до ще більших серйозних руйнувань [17, с. 7-9].

Стимулюючим чинником для розвитку туристичного бізнесу слугує високий рівень оцінювання природо-ресурсного та рекреаційного потенціалу туризму на сільських територіях, які охоплюють 91% всієї території ЄС і на яких проживає 51% населення співтовариства. Окремими сегментами і важливим засобом збереження навколишнього природного середовища, пріоритетним напрямом сталого розвитку розглядаються й активно розповсюджуються такі види туризму, як сільський туризм, аграрний та екотуризм. Всі види туристичної діяльності несуть сумарний позитивний ефект з точки зору трьох складових сталого розвитку: еко-

Таблиця 1. Основні характеристики сільського, агро-та екотуризму: європейський підхід

<i>Сільський туризм</i>	<i>Агротуризм</i>	<i>Екотуризм</i>
Виділення природних зон, місцеві практики господарювання, самотність та специфіка сільської культури та гастрономії	Просвітницька діяльність з метою виокремлення та пояснення різних аспектів сільського способу життя, безпосередньо пов'язаного з виробничою практикою	Включає навчальну складову та особливості інтерпретації, мета-екотури, підвищення обізнаності туристів щодо необхідності збереження природного середовища, привабливості природи та культурних цінностей
Часто називають: "агротуризм", "природоохоронний туризм", "сільськогосподарський туризм"	Часто називають: "сільський туризм", "сільськогосподарський туризм"	Часто називають: "сталий туризм", "зелений туризм", "відповідальний туризм", "природний туризм"
Самостійна діяльність, інтегрована у третинний сектор економіки, тобто альтернативний/додатковий, форма масового туризму	Повністю інтегрований у сільську місцевість	Ідеальний "нішевий туризм", який відрізняється від сільського туризму більшою раціональною експлуатацією туристичних (природних) ресурсів
Потенційні споживачі – любителі та шанувальники природи	Потенційні клієнти зацікавлені в ознайомленні та освоєнні прийомів землеробства, ремісництва, фольклору, є прихильниками споживання натуральної сільськогосподарської продукції та гастрономії	Потенційні клієнти зацікавлені в значущій участі у житті громади, вивченні досвіду, традицій, природних явищ, захопленні мальовничими картинками навколишнього світу, туристичними маршрутами, освоєнні інгредієнтів місцевої гастрономії, що дозволяє їм відчувати свою особисту причетність до локального життя

Джерело: на основі [12].

номічний, соціальний та екологічний, але, дещо різняться за своїми характерними термінологічними ознаками (табл. 1), хоча і переважно здійснюються на сільських територіях.

Найрозповсюднішим терміном відповідно до підходів Всесвітньої туристичної організації (WTO) та Світової Ради з туризму та подорожей (WTTC), використовується термін екотуризм у значенні "сталий туризм" (sustainable tourism). Сталый туризм найбільше задовольняє уподобання туристів і всього населення, забезпечує та оптимізує потреби й перспективи майбутнього розвитку, може адаптуватися до конкретних історичних, етнічних, культурних локальних особливостей, тим саме сприяти рівномірності економічного розвитку, забезпечувати реалізацію принципів соціальної справедливості та відповідальності, рівномірному розподілу доходів різних регіонів ЄС, що відображає цілі європейської політики згуртування.

Ідеєю для подальшого розширення ринку туристичних послуг в ЄС слугує стратегія диверсифікації туристичних пропозицій, просування таких напрямів, як гастрономія, тематичні парки, веломаршрути. Серед країн-членів ЄС, конкурентними гравцями, які набирають кількісних оборотів з надання якісних екопослуг, виокремлюються Болгарія, Кіпр, Угорщина, туристична сфера яких набуває

ознак унікальності традицій, привабливості культури сільських територій. Економічним ефектом проголошених стратегічних цілей у туристичному екобізнесі стануть зменшення сезонності та плинності кадрів, створення нових робочих місць і розширення сфери зайнятості на сільських територіях, підвищення якості наданих послуг шляхом досягнення високої організаційної складової культурних, спортивних, гастрономічних та інших заходів, що внаслідок багатоподорожуючих туристів дозволить суттєво поповнювати фінансові бюджети сільських громад і тим самим долати проблеми поляризації доходів між містом і селом.

Під впливом викликів глобалізації та безперечних переваг розвитку туристичної діяльності з орієнтацією на цілі сталого розвитку в країнах-членах ЄС сформувалися переважаючі тенденції розвитку туристичного бізнесу на сільських територіях, зокрема, такі:

- пріоритетність вибору зон відпочинку у сільській місцевості;
- "емоційний" відпочинок у менш відомих, унікальних куточках природи;
- підвищення освітнього рівня споживачів туристичних послуг;
- внесок у досягнення Цілей сталого розвитку (охорона об'єктів природи, раціональне

використання джерел енергії, протистояння кліматичним змінам);

— диверсифікація видів сільського, аграрного та екотуризму;

— інклюзивний підхід щодо доступності туристичних послуг для людей похилого віку та населення з особливими потребами;

— перехід від масового туризму до альтернативних форм туристичних послуг.

Сільська місцевість з характерними для неї природними принадами розглядається в ЄС як перспективна туристична зона для організації відпочину і туристичних подорожей, оскільки дозволяє відносно абстрагуватися від урбаністичних впливів, міського шуму, реальної дійсності та відкрити автентичність унікальності сільського соціального простору. Популяризація таких напрямів туризму, як сільський, аграрний та еко-туризм свідчить про потенційний інтерес та нові тенденції й перспективи розвитку цих видів туризму у майбутньому.

Домінуючим та стимулюючим чинником розвитку туризму в ЄС є його органічний зв'язок з культурою. У даному випадку для оцінки ефективності туристичного бізнесу використовують методіку розрахунку трьох основних показників: 1) кількість ночей; 2) обсяги грошових надходжень від міжнародного туризму; 3) зайнятість у туризмі. Причому, найбільш реальна ситуація підтверджується значенням другого та третього показників. Саме ці індикатори відображають важливість та престиж туристичної галузі, розкривають матеріальну та культурну спадщину для забезпечення конкурентоспроможності місця призначення та стійкості туризму [19, с. 10—11].

Оскільки серйозним викликом та поширеною проблемою для ЄС є прогресуючий процес старіння населення, туризм оцінюється як перспективна можливість розвитку локального бізнесу. Так, проєкт ЄС "Срібна економіка" спрямовано на розробку нових стратегій щодо доступності туристичних послуг для старіючого населення. Інноваційні розробки у туристичній індустрії, універсальний дизайн, створення спеціальних туристичних просторів для старших людей формують нову нішу як дозвілля, так і європейського туристичного бізнесу. Система успішного залучення людей з особливими потребами до туристичних подорожей, за переконаннями європейських дослідників, має включати такі умови: — доступний веб-сайт, — доступний транспорт, — доступні засоби розміщення, — доступні послуги громадського харчування, — доступні пропозиції програ-

ми, — доступна місцева інформація, — безпечне середовище, — професійні постачальники послуг і підготовлений персонал. Відповідно, внаслідок соціологічного опитування, встановлено й певний очікуваний перелік основних потреб туристів з особливими потребами, серед яких переваги віддаються високій якості туристичної інфраструктури та житла, доступності атракціонів, зрозумілості інформації під час перебування у зоні туризму, однаковому ставленню персоналу, оптимальному співвідношенню ціни і якості надання туристичних послуг, близькості до природи та перебуванню у безпечному природному середовищі, супроводу друзів або родичів, покладанню на досвід інших туристів [20]. Європейська практика та підходи до організації і доступу до туристичних послуг людей з особливими потребами засвідчує високий рівень свідомості цілого суспільства та соціальну відповідальність туристичного бізнесу.

Гарантом доступності та якості надання послуг туристичного бізнесу в ЄС визнається процес сертифікації, який здійснюється незалежними організаціями. Розповсюдженням явищем є сертифікація готелів, які претендують на статус "екологічно доброзичливого" об'єкту. Сертифікований екологічно доброзичливий готель — це об'єкт, який сприяє формуванню місцевої, регіональної та/або глобальної екосистеми та дозволяє зменшити експлуатаційні витрати на утримання, а також повинен мати сертифікат про те, що його власники дотримуються екологічних стандартів. Індустрію туризму обслуговують понад 50 сертифікатів, водночас, кожна країна-член ЄС має свої незалежні державні організації, які достовірно підтверджують дотримання вимог власниками туристичного об'єкту та є уповноваженими присуджувати європейське екомаркування. Так, в Польщі такою єдиною організацією є Польський центр тестування та сертифікації S.A. (PCBC S.A. Oznakowanie Ecolabel dla hoteli), який від імені Уряду Республіки Польщі уповноважений присуджувати екомаркування. Однак, в системі екологічної сертифікації також існують незалежні організації і на рівні громад, як, наприклад, "Fundacja Partnerstwo dla Srodowiska", яка запровадила одну з перших у країні систему сертифікації в індустрії туризму, а саме сертифікат — "Чистота туризму", який відповідає міжнародним стандартам Ecolabel та напрацьованим досягненням власного досвіду. Причому екосертифікат надається готелям, гуртожиткам, пансіонатам, гостьовим будинкам, які відповідають таким вимогам: —

впроваджують економічно ефективні та екологічні технології; — знижують експлуатаційні витрати та підвищують якість надання послуг; — впроваджують інноваційні підходи до управління в рамках сталого розвитку [14, с. 113]. Проведення європейськими органами практики сертифікації та стандартизації в сфері туристичних послуг відповідно до Директив ЄС сприяє підвищенню якості і контролю за їх наданням, гарантує високий рівень організації туристичного бізнесу, вселяє довіру до суб'єктів туристичного бізнесу.

Туристична індустрія в рамках ЄС оцінюється як потужний соціально-економічний та екологічний чинник отримання прибутків та вирівнювання регіонального розвитку. Зростаюче значення туризму відіграє свою роль у згуртованості країн-членів ЄС, оскільки сучасна політика згуртування зорієнтована саме на такі пріоритети, через які може відбуватися поступовий процес адаптації ринку туристичних послуг до імперативів цієї політики. Серед таких пріоритетів виокремлюються, як приклад: підтримка поліцентричного та збалансованого територіального розвитку; заохочення інтегрованого розвитку міст, сіл та специфічних регіонів; територіальна інтеграція у транскордонних та транснаціональних функціональних регіонах; забезпечення глобальної конкурентоспроможності регіонів на основі потужних локальних економік; поліпшення територіальної взаємозв'язаності індивідів, спільнот та підприємств; управління та встановлення зв'язків екологічних, ландшафтних та культурних цінностей регіонів, включаючи спільне управління ризиками як суттєву передумову довгострокового сталого розвитку [7; 13; 15].

Європейські дослідники акцентують на зміні риторики політики згуртування ЄС та фокусі сприяння збалансованому розвитку регіонів Європи протягом останнього десятирічного періоду, наголошуючи на таких тенденціях, як зростання конкуренції між містами, європеїзація міської політики [13, 15]. Відтак, політичні цілі ЄС висвітлюють значну кількість стратегічних пропозицій, рекомендацій та методології, стимулюючих глобальну конкурентоспроможність міст у світовій економіці. Серед таких стратегій розвитку слід виділити найзатребуваніші:

- просування конкурентоспроможності міст, заснованих на економіці знань;
- побудова просторової моделі конкуренції на засадах поліцентризму, тобто з урахуванням взаємодії та співпраці між туристичними суб'єктами;

- виявлення унікальності територіальних елементів ("місто як двигун зростання");
- реабілітація родовищ корисних копалин;
- безперешкодна доступність до послуг інфраструктури.

Загалом, припускається, що міста у майбутньому виступатимуть як драйвери економічного зростання територій ЄС, водночас, великі міста або мегаполіси заохочуватимуться до встановлення зв'язків і співпраці з меншими містами та прилеглими до них територіями [18]. Метою даного процесу є поширення прогресивного досвіду розвитку економіки міст за територіальним принципом "згори до низу". Домінування такого підходу позитивно позначається на розвитку міст, стимулюється та вважається у сучасній Європі найсприятливішим для формування туристичного потенціалу великих та малих міст.

ВИСНОВКИ

Останні роки позначилися на економіці ЄС сукупністю викликів, пов'язаних з негативними впливами глобалізації, пандемії, російської агресії на світову економіку, що вимагає суттєвого коригування та удосконалення пріоритетів розвитку туристичного бізнесу. Одним із напрямів забезпечення статусу "сталого туризму" є адаптація туристичного бізнесу до основних засад політики згуртування, спрямованої на скорочення критичної диспропорційності між регіонами ЄС та забезпечення цілісного соціально-економічного розвитку усього об'єднання. У фокусі уваги знаходяться сільські території, які, з одного боку потерпають від демографічних проблем, з іншого боку, розцінюються споживачами туристичних послуг як природопривабливі, культурноціннісні та екологоорієнтовні у майбутньому.

Туристичними брендами в ЄС розглядаються великі міста як інтегратори з малими містами та прилеглими територіями, які володіють великими потенційними можливостями для розширення асортименту новаційних туристичних продуктів. При цьому туристичними пріоритетами стають історико-археологічні ресурси, виставки, туристичні інтернет-сторінки, системи туристичної навігації, сучасні інтерактивні засоби поширення інформації із застосуванням QR-кодів на об'єктах туристичної інфраструктури тощо.

Європейські підходи до перспектив територіальної згуртованості відповідають не лише Цілям сталого розвитку, але й стимулюють до ефективного використання туристич-

ного (природно-рекреаційного) потенціалу та акумулювання інвестиційного і фінансового капіталу, координації європейської та національних політик, диференційованого підходу до спеціалізації регіонів. Практика реалізації політики згуртування ґрунтується на використанні фінансових джерел основних трьох європейських фондів (Європейський фонд регіонального розвитку, Європейський соціальний фонд та Фонд згуртованості), ресурси яких у загальному призначаються для регіональної економічної і соціальної згуртованості, інвестування в людський капітал, освіту, у проекти зеленого зростання в енергетиці й транспорті та стратегії сталого розвитку. Впровадження правил та механізмів сучасної політики згуртування, зорієнтованої на вирішення проблем і суспільних потреб всіх регіонів ЄС від менш до більш розвинених через призму сталого розвитку, зокрема збереження та охорону довкілля, відкриває широкі можливості і перспективи для туристичного бізнесу.

Література:

1. Глобалізація та регіоналізація як вектори розвитку міжнародних економічних відносин: кол. монографія / авт. кол.: А. П. Голіков, В. В. Гончаренко, Н. І. Гончаренко та ін.; за ред. О. А. Довгаль, Н. А. Казакової. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2018. 540 с.
2. Краєвська О., Присяжнюк Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної політики ЄС. Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2012. Вип. 29, ч. 1. С. 170—178.
3. Роль інновацій для розвитку туризму / Н. С. Кампов, А. І. Медвідь, О. В. Касинець, С. С. Махлинець. Науковий вісник Мукачівського держ. університету. Економічні науки. 2017. № 23 (18). С. 246—255.
4. Лебедев І. В. Сталий розвиток туризму: досвід Європейського Союзу і завдання для України. Вісник соціально-економічних досліджень. 2018. № 3 (67). С. 162—173.
5. Мірошник Р. О., Щир І. В. Проблеми економіки та управління. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2013. № 754. С. 41—46.
6. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Савчук А. Ю. Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 211 с.
7. Жаліло Я. А. Пріоритет "згуртована країна" у вимірах регіональних стратегій. Київ: УНЦПД, 2020. 32 с.
8. Степанова А. А., Давидова О. Г. Інвестування туристичної сфери як один з факторів стимулювання зайнятості населення України. Соціально-трудова відносини: теорія та практика. 02.02.).
9. Трегубов О. С. Особливості конкуренції в туризмі. Економіка і організація управління. 2016. № 2 (22). С. 101—107.
10. Юхновська Ю. О. Вплив глобалізації та євроінтеграції на туристичну галузь України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Міжнар. економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 23, ч. 2. С. 147—152.
11. Юськів Б. М. Глобалізація і трудова міграція в Європі: монографія. Рівне: О. М. Зень, 2009. 476 с.
12. Ana M. I. Ecotourism, agro-tourism and rural tourism in the European Union. Cactus Tourism Journal. 2017. Vol. 15 (2). pp. 6—14.
13. How to strengthen the territorial dimension of "Europe 2020" and EU Cohesion Policy / K. Bohme, P. Doucet, T. Komornicki et al. Warsaw, 2011. URL: http://www.esponontheroad.eu/dane/web_espon_library_files/627/background-report_territorial_dimension.pdf (дата звернення: 03.02.2023).
14. Dziuba R. Sustainable development of tourism: EU ecolabel standards illustrated using the example of Poland. Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe. 2016. Vol. 19 (2). pp. 111—128.
15. Cohesion in Europe towards 2050: Eighth report on economic, social and territorial cohesion / European Parliament, Committee on Regional Development. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022. 353 p. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/cohesion-report_en (дата звернення: 02.03. 2023).
16. Figini P., Patuelli R. Estimating the economic impact of tourism in the European Union: Review and computation. Journal of Travel Research. 2022. Vol. 61 (6). P. 1409—1423.
17. Gunter U., Smeral E., Zekan B. Forecasting Tourism in the EU after the COVID-19 Crisis. Journal of Hospitality & Tourism Research. 2022. pp. 1—11. DOI: 10963480221125130.
18. Rauhut D., Humer A. EU Cohesion Policy and spatial economic growth: trajectories in economic thought. European Planning Studies. 2020. Vol. 28 (11). pp. 2116—2133.
19. The role of unesco cultural heritage and cultural sector in tourism development: The case of EU countries / Skrabic Peric B., Simundic B., Mustura V., Vugdelija M. Sustainability. 2021. Vol. 13(10). Article 5473.

20. Zsarnoczky M., Istvan S. Accessible tourism in the European Union. Engines of Urban and Regional Development: 6th Central European Conference in Regional Science Conference Proceedings / Faculty of Economics, Matej Bel University in Banska Bystrica. Banska Bystrica, 2017. pp. 30—39.

References:

1. Holikov, A. P. Honcharenko, V. V. Honcharenko, N. I. and Yakubovskiy S. O. (2018), Hlobalizatsiia ta rehionalizatsiia yak vektory rozvytku mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn [Globalization and regionalization as vectors of development of international economic relations], KhNU im. V. N. Karazina, Kharkiv, Ukraine.

2. Kraievska, O. and Prysiazhniuk, Yu. (2012), "The current state and prospects for the development of EU tourism policy", Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia mizhnarodni vidnosyny, issue 29 (1), pp. 170—178.

3. Kampov, N.S. Medvid, L.I. Kasynets, O.V. and Makhlynets, S.S. (2017), "The role of innovations for the development of tourism", Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzh. universytetu. Ekonomichni nauky, vol. 23 (18), pp. 246—255.

4. Lebediev, I.V. (2018), "Sustainable development of tourism: experience of the European Union and tasks for Ukraine", Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen, vol. 3 (67), pp. 162—173.

5. Miroshnyk, R.O. and Shchyr, I.V. (2013), "Problems of economics and management", Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika", vol. 754, pp. 41—46.

6. Pavlikha, N.V. Tsymbaliuk, I.O. and Savchuk, A.Yu. (2022), Stalyi rozvytok turyzmu ta rekreatsii: suchasni vyklyky y perspektyvy dlia Ukrainy [Sustainable development of tourism and recreation: modern challenges and prospects for Ukraine], Vezha-Druk, Lutsk, Ukraine.

7. Zhalilo, Ya.A. (2020), Priorytet "zghurtovana kraina" u vymirakh rehionalnykh stratehii [The priority of a "united country" in terms of regional strategies], UNTsPD, Kyiv, Ukraine.

8. Stepanova, A.A. and Davydova, O.H. (2013), "Investing in the tourism sector as one of the factors stimulating the employment of the population of Ukraine", Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka, vol. 2, pp. 136-141. available at: <https://core.ac.uk/reader/32608760> (Accessed 03.02.2023).

9. Trehubov, O.S. (2016), "Peculiarities of competition in tourism", Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia, vol. 2 (22), pp. 101—107.

10. Iukhnovska, Yu.O. (2019), "Impact of globalization and European integration on the

tourism industry of Ukraine", Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Ser. Mizhnar. ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo, issue 23 (2), pp. 147—152.

11. Iuskiv, B.M. (2009), Hlobalizatsiia i trudova mihratsiia v Yevropi [Globalization and labor migration in Europe], O.M. Zen, Rivne, Ukraine.

12. Ana, M. I. (2017), "Ecotourism, agrotourism and rural tourism in the European Union", Cactus Tourism Journal, vol. 15 (2), pp. 6—14.

13. Bohme, K. Doucet, P. Komornicki, T. Zaucha, J. and Swiatek, D. (2011), How to strengthen the territorial dimension of "Europe 2020" and EU Cohesion Policy, Warsaw, Polska. available at: http://www.esponontheroad.eu/dane/web_espon_library_files/627/background_report_territorial_dimension.pdf (Accessed 03.02.2023).

14. Dziuba, R. (2016), "Sustainable development of tourism: EU ecolabel standards illustrated using the example of Poland", Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe, vol. 19 (2), pp. 111—128.

15. European Parliament, Committee on Regional Development (2022), Cohesion in Europe towards 2050: Eighth report on economic, social and territorial cohesion, Publications Office of the European Union, Luxembourg. available at: https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/cohesion-report_en (Accessed 03.02.2023).

16. Figini, P. and Patuelli, R. (2022), "Estimating the economic impact of tourism in the European Union: Review and computation", Journal of Travel Research, vol. 61 (6), pp. 1409—1423.

17. Gunter, U. Smeral, E. and Zekan, B. (2022), "Forecasting Tourism in the EU after the COVID-19 Crisis", Journal of Hospitality & Tourism Research, pp. 1—11. DOI: 10963480221125130.

18. Rauhut, D. and Humer, A. (2020), "EU Cohesion Policy and spatial economic growth: trajectories in economic thought", European Planning Studies, vol. 28 (11), pp. 2116—2133.

19. Skrabic, Peric B. Simundic, B. Mustra, V. and Vugdelija, M. (2021), "The role of unesco cultural heritage and cultural sector in tourism development: The case of EU countries", Sustainability, vol. 13 (10), article 5473.

20. Zsarnoczky, M. and Istvan, S. (2017), "Accessible tourism in the European Union", Engines of Urban and Regional Development: 6th Central European Conference in Regional Science Conference Proceedings, Matej Bel University in Banska Bystrica, Banska Bystrica, Slovenska republika, pp. 30—39.

Стаття надійшла до редакції 07.02.2023 р.